

POVIJESNI PRESJEK RADA KATEHETSKE ZIMSKE ŠKOLE

MARIJA ANCILA PRESEČKI

Uršulinska 3, pp 116
42000 Varaždin

Predavanje na znanstvenom skupu
Primljeno 12. 2. 1998.
UDK 268:371.14

Sažetak

U povodu dvadeset i pete obljetnice Katehetske zimske škole autorica ukratko iznosi neka osobna sjećanja i detalje iz bogate povijesti Katehetskih zimskih škola, koje su oblik permanentnog obrazovanja ponajprije redovnica katehistica u župnoj zajednici, a od pojave demokracije i vjeroučiteljica u državnim školama. U tome smislu spominje i pojedine inicijative i načine katehiziranja djece i mladih u župnim zajednicama. U siječnju 1973. održana je u Zagrebu prva Katehetska zimska škola, o kojoj autorica posebno detaljno izvještava, podsjetivši na program, predavače i sudionike, kao i na rezultate istraživanja provedenih među sudionicima.

Ključne riječi: Katehetska zimska škola, vjeronauk u školi, župna kateheza

Zimska katehetska škola rodila se prije 25 godina kao mlađa sestra Katehetske ljetne škole. Dok je prva bila prvenstveno - iako ne isključivo - namijenjena svećenicima i redovnicima s teološkom naobrazbom, ZKŠ je osnovana za redovnice katehistica, među kojima je bilo i sestara s nesvršenom srednjom školom.

Škola je začeta u svijesti velike istinske potrebe za sustavnom trajnom formacijom sestara katehistica, od kojih se mnoge nisu mogle puno okoristiti stručnim predavanjima - često visokoga stila - na KLJŠ, jer jednostavno nisu za to imale dostatne prednaobrazbe.

Da bi se to razumjelo, treba se sjetiti situacije za komunističkoga režima, koji je sustavno radio na gušenju vjere i svega vjerskoga.

Kad su nam oduzete škole, dječji vrtići i druga apostolska služenja u duhu karizmi naših Utemeljiteljica i Utemeljitelja, bile smo zatečene i zakočene u životu i radu, pa i u studiju. U mnogočemu smo zbog stvarnih razloga bile i zaplašene. Međutim, ovdje se želimo dotaći samo onoga što je povezano s vjeronaukom.

Starije se osobe mogu sjetiti kako su nam odavle ili odanle potihom stizale vijesti o neprilikama svećenika koji su u apostolskoj

revnosti pokušavali organizirati redoviti vjeronauk. Ponegdje su se pronalazili razlozi za njihovo kažnjavanje, jer nije bilo teško nešto nazvati nedopuštenom, protuzakonitom vjerskom propagandom. Današnji mladi si ne mogu predstaviti podmukle špijunaže i podmetanja, kojima se htjelo onemogućiti ne samo promicanje vjerskoga života, nego konačno i postojanje Bogu posvećenih osoba koje su već samom svojom prisutnošću bile svjedoci Božje opstojnosti.

Svakako, okolnosti nisu bile posvuda jednake. I protuvjerski pritisak i protuvjerski odgoj ovisili su o "nadležnima" u pojedinom mjestu ili pokrajini. Svakako je istina da je protuvjerska propaganda uporno nastojala ostvarivati svoje planove.

Možda bismo mogli reći da smo učinke ateističkog režima i protuvjerskog odgoja počeli jače osjećati nakon 10-15 godina, kad su obitelji stvarali mladi ljudi koji više nisu imali sustavne vjerske pouke ni vjerske prakse. Njihova su djeca rasla u ozračju bez vjere - roditelji su u najboljem slučaju ponešto vjerskoga zadržali kao folklor, koji, naravno, ne obvezuje u savjesti. I oni će to isto i na isti način možda željeti priuštiti svojoj djeci. U mnogim su obiteljima bile glavni oslonac bake, koje su odgovornost za vjerski odgoj djece preuzimale na se.

Međutim, za život je većinom bio odlučujući stav roditelja, i djeca i mladi su ga gotovo redovito preuzimali čim bi u crkvi "sve obavili", to jest poslije svete potvrde.

Dodajmo da je u školama "prozivanje" djece i mladih koji su išli na vjeronauk, kao i njihovih roditelja na radnim mjestima, također urodilo negativnim posljedicama: s jedne strane povlačenje u vjerski indiferentizam, a s druge strane stvaranje mentaliteta dvoličnosti, prikriivanja istine. Samo su se najvjerniji i najhrabriji uhvatili u koštac s neprijateljem duša boreći se za svoju vjersku slobodu i vjerska prava - što je često pratilo, kao normalna posljedica, pojačana i otežana borba za život.

U takvim okolnostima bio je potreban mudar i temeljit vjerski odgoj, koji će uz djecu i mlade, i kroz djecu i mlade, zahvatiti i njihove roditelje. I danas je to problem, zar ne - no koliko je bio veći i teži, kad je službena vlast bila neprijateljski raspoložena prema svemu vjerskom.

Po zakonu je vjerska pouka bila dopuštena samo u crkvama, koje se u to vrijeme nisu zagrijavale, pa je i to bio ozbiljan problem za veći dio školske djece. Na jednoj župi, gdje sam radila od veljače 1957. godine, imali smo peći na piljevinu, pa smo djecu okupljali u sakristiji i u sobici iznad sakristije (znalo se dogoditi da piljevina nije htjela gorjeti - a onda bi najednom planula uz eksploziju i u času bi sva prostorija bila puna gustog dima).

U mnogim je župama bilo najjednostavnije rješenje: vjeronauk u vrijeme ljetnih praznika - nekoliko tjedana pripreve za prvu ispovijed i pričest i često još manje za svetu potvrdu.

Možda se takav vjeronauk i nije smatrao toliko opasnim, kao što uistinu i nije imao mnogo trajnih plodova.

Budući da su u nekim školama bili vrlo kreativni za "upošljavanje" djece baš u vrijeme vjeronauka, okupljanje i poučavanje djece u malim grupicama, koje su znale biti vrlo raznolike, tražilo je mnogo vremena i često bilo iscrpljujuće. Sve se više osjećala potreba za suradnjom redovnica.

Tada nismo imali stručnih katehista. U društvima koje su se bavile isključivo ili

prvenstveno odgojem lakše su se našle sestre koje su imale pedagošku i psihološku spremu, te su se uz pomoć svog vjerskog odgoja i svog duhovnog života izgrađivale u dobre i požrtvovne katehiste. Napomenimo, nije bilo potrebnih katehetskih pomagala.

Za mnoge je glavni priručnik bio mali katekizam po metodi pitanja i odgovora.

Spomenula sam da sam ušla u katehizaciju 1957. godine, i to u Slavanskom Brodu, u Đakovačkoj biskupiji. Pokojni biskup Stjepan Bauerlein, koji je bio izvrstan metodičar, organizirao je 1956., 1957. i 1958. u Đakovu trodnevne seminare za katehiste - i također katehetsku školu za mlade sestre:

- 1954-1957. tijekom dva mjeseca ljetnih praznika;
- 1957-1965. u kontinuiranom obrazovnom procesu (po 5 sati dnevno) tijekom 4 semestra;
- 1965-1971. tijekom 6 semestara.

U Đakovu smo dobile i program za vjeronauk osnovnoškolaca.

U Zagrebu je međutim (1961.), pod vodstvom gorljivog dr. Škreblina, otvorena jednogodišnja, a zatim i dvogodišnja Katehetska škola, u koju su se mogle upisati i sestre bez završene srednje škole, što nije dopuštalo ostvarenje potrebnog nivoa studija. Bio je to ipak korak naprijed u sistemskoj pomoći katehisticama.

U međuvremenu uz župe su se osnivale sestrinske mini-zajednice, te bi uz vođenje župnikova kućanstva (kojiput i gospodarstva) jedna ili druga sestra katehizirala. Moramo priznati da je to ponegdje bilo vrlo teško. Gospoda župnici su s pravom od njih očekivali najsavjesniji rad u svemu što im je bilo povjereno, ali kako sami nisu bili redovnici, nisu uvijek mogli shvatiti redovničke obveze svojih sestara, pa ovima često nije preostalo dovoljno vremena da se posvete solidnoj pripravi za vjeronauk. To je sestrama svakako otežavala i činjenica njihove manjkave prednaobrazbe.

Sestre su bile manje-više svjesne velike odgovornosti u radu s djecom i mladima, kao i u susretima s odraslima. Znale su da moraju naviještati istinu i da je moraju svjedočiti svojim životom. Ne samo to: po vjer-

skoj pouci trebale su dušama pokazivati i utirati put za osobni životni susret s Kristom Gospodinom, da u Njemu i po Njemu dožive Očevu ljubav i otvore se djelovanju Njegova Duha. Na svakom su koraku doživljavale glad za Bogom, ali i lukavo postavljane zamke neprijatelja duša. Često su se osjetile nemoćne da tu dadu svoj doprinos. Trebala im je živa vjera, veliko pouzdanje u Boga, neumorna ljubav prema dušama, ali bila im je potrebna i odgovarajuća stručna sprema.

Kasnije će upravo to papa Ivan Pavao II. jako naglašavati. U *Catechesi tradendae* potiče ponajprije biskupe:

"Neka briga oko napretka aktivne i djelotvorne kateheze ne ustukne pred bilo kojom drugom brigom!" (63)

Svećenicima govori:

"Crkva od vas očekuje da ne zanemarite ništa u dobro sastavljenoj i dobro usmjenoj katehezi" (64),

a redovnicima i redovnicama:

"Potičem vas od sveg srca... da se što bolje pripravite za katehetsku zadaću prema raznim pozivima vaših instituta..." (65)

To je bilo 1979. Međutim, katehisticice su puno prije toga osjetile kako im je potrebno upotpunjavati i produbljivati svoju katehetsku spremu, da bi vjerska pouka bila što plodonosnija. Mi uršulinke počele smo unutar svoje Provincije za naše sestre katehisticice organizirati susrete uz predavanja, s međusobnom razmjenom iskustava, materijala i pomagala, što nam je značilo vrlo mnogo. Saznavši za to u jesen 1972, majka Fides Vidaković, vrhovna poglavarica Sestara Naše Gospe i predsjednica Unije viših redovničkih poglavarica, poželjela je da se nešto slično ostvari za sestre svih družbi, jer su se sve borile sa sličnim poteškoćama i problemima. Ona je s patrom Vinkom Vincekom, konventualcem, delegatom za redovnice pri Uniji, okupila grupu zagrebačkih poglavarica iz raznih družbi na sastanak, na kojem je, nakon zajedničkog uočavanja problema i iskrene sestrinske podjele mišljenja, oblikovana ideja o Zimskoj katehetskoj školi za sestre katehisticice, sa svrhom nadopunjavanja i usavršavanja njihove stručne spreme. Usto, svjesne da je

Bog glavni evangelizator i kateheta, da bez Duha Svetoga ne možemo ni živjeti ni naviještati Evandjelje, odlučile smo da će na svakoj ZKŠ određeno vrijeme biti posvećeno duhovnoj obnovi samih sestara. Vjerovala smo da je to neophodno potrebno, jer ćemo o Bogu moći govoriti i svjedočiti samo onoliko koliko Ga same poznajemo, koliko smo same s Njim povezane; moći ćemo svjedočiti o Njegovoj ljubavi samo toliko koliko same od nje živimo.

Pri Uniji je ustanovljena Pastoralna komisija (danas nosi naslov: Komisija za pastoral) koja će voditi brigu za sestre uključene u pastoralni rad na župama i posebno za organizaciju Zimskih katehetskih škola. Prva ZKŠ je ostvarena u siječnju 1973. godine, u prostorijama samostana Sestara Svetoga Križa, na Vrhovcu 43.

Rad je škole otvorio zazivom Duha Svetoga i svojim nagovorom nadbiskup Franjo Kuharić, sada u miru, koji će pastirskom brigom pratiti rad svih ZKŠ, te svojim poticajima i ohrabrenjima biti stalna očinska podrška i organizatorima i sestrama katehisticama.

Teme predavanja te prve Zimske škole bile su sljedeće:

Dr. Ante Kresina (2 predavanja), *Kristov lik u Evandjelju*;

Dr. Jordan Kuničić (2 predavanja), *Okolnosti katoličke društvene nauke*;

Dr. Josip Ćurić, *Socijalni nazor na svijet*;

Dr. Bonaventura Duda, *Liturgijske dimenzije biblijske kateheze*;

Vlč. Tomo Petrić, *Prikaz općeg katehetskog direktorija*;

O. Ljudevit Maračić, *Predavanje o filmu*;

O. Miroslav Hlevnjak, *Uloga audiovizualnih sredstava u nastavi vjeronauka*;

S. Anastazija Trobentar, *Vjerska psihologija* (3 predavanja),

Didaktika i metodika (3 predavanja),

Metoda rada s predškolskom djecom;

S. Mariangela Žigrić, *Hrvatska književnost* (3 predavanja);

S. Irena Smičiklas: *Hrvatski jezik* (3 predavanja).

Ovo posljednje se pokazalo također vrlo potrebnim, jer su sestre često pomagale u

župskom uredu, više puta su se morale pisмено obraćati roditeljima, a dogodilo se da su ih vjernici molili za pomoć u sastavljanju različitih molbi ili žalbi.

Na dan posvećen duhovnoj obnovi sestara bile su obrađene teme:

Vlč. Petrić: *Moralni lik katehisticke,*

S. Ancila Presečki: *Katehističin kontakt s Bogom,*

O. Vinko Vincek: *Svjedočanstvo života.*

Sestre su održale i 4 ogledna predavanja - kateheze za predškolce i za I.-IV. raz. osn. škole.

Kao što vidite, program I. ZKŠ bio je nabijen. Dan je širok spektar predavanja o temama koje smo tada smatrali vrlo potrebnima za sestre katehisticke. Na sljedećim će se školama program više usredotočiti na jednu temu. Dat će se jedno i dva predavanja dnevno s više vremena posvećenog rada u grupama i plenarnim sjednicama, jer se pokazalo da je to vrlo korisno i obogaćujuće. Na panoima možete vidjeti prikaze ZKŠ-a u Glasu Koncila. Upozorila bih samo da je u osvrtu na II. ZKŠ prenaplašen vid seksološke inicijacije u katehezi, koja se pokazala potrebnom zbog uvođenja seksualnog odgoja u škole, pa smo je obradili u tri predavanja, a održali su ih svećenik-profesor psihologije, liječnica i jedna sestra katehistica, dok je 11 predavanja bilo na druge teme.

Škola je uvijek bila organizirana za upotpunjavanje naobrazbe sestara katehistica u različitim vidovima:

1. biblijskom,
2. stručnokatehetskom,
3. pedagoško-psihološkom,
4. dogmatskom,
5. moralnom,
6. socijalnom,
7. glazbenom,
8. kulturno-umjetničkom,

a da nikada nije bio zaboravljen *vid produbljivanja katehističinog osobnog duhovnog života.*

Donosim letimičan pregled tema sljedećih Škola: Sakramenti, Božje zapovijedi, Teološke kreposti *vjera, ufanje i ljubav*, Istina i sloboda, Evanđelje po Mateju, po Marku, po Luki i po Ivanu, Djela apostolska, 1. i 2. poslanica sv. Pavla Korinćanima.

Za predavače su birani stručnjaci. Predavanja su uvijek bila na visini, zanimanje sestara istinsko i živo, rad u grupama u srdačnom sestrinskom ozračju povjerenja i razumijevanja, diskusije vrlo plodne.

PAKS je sestre upoznavao sa suvremenim audiovizualnim pomagalicama i upućivao u rad s novim katekizmima, a uredništvo Malog Koncila davalo je svoje priloge za življi i zanimljiviji rad s djecom. I sestre su se međusobno obogaćivale prikladnim prigodnim materijalima.

Komisija za pastoral je obavješćivala Uniju viših redovničkih poglavarica o spoznajama stečenim na Školi u vezi s realnim problemima i poteškoćama sestara katehistica, uvijek iznova iznoseći potrebu njihove temeljite prednaobrazbe za to silno važno služenje u Crkvi.

Na anketu što smo je provele na II. ZKŠ odgovorile su 144 sestre (od 224 prisutne).

Rad škole ocijenjen je sa:

- vrlo dobar 107 sestara
- dobar 33 sestre
- slab 1 sestra
- nije ocijenjen 3 sestre

Podaci o stručnoj spremi sestara katehistica:

85 ss. s osnovnom školom; od njih:

- 3 sestre + 1-god. katehetska škola
- 56 ss. + 2-god. katehetska škola
- 4 + niža glazbena ili glazbeni tečajevi
- 15 ss. + Institut za crkvenu glazbu
- od ovih 4 + 1- ili 2-god. katehetska škola
- 1 + Laički institut

12 ss. s nepotpunom srednjom školom; od njih

- 11 ss. + 1- ili 2-god. katehetska škola

40 ss. sa srednjom školom; od njih:

- 5 + 1-god. katehetska škola
- 16 + 2-god. katehetska škola
- od ovih: 2 + niža glazbena
- 1 + srednja glazbena
- 1 + Institut za crkvenu glazbu
- 1 + glazbeni tečajevi

6 ss. s višom ili visokom naobrazbom:

- na Pedagoškoj akademiji
- na Filozofskom fakultetu
- na Teološkom fakultetu

Vjerujemo da je naše uporno naglašavanje potrebe katehista za odgovarajućom stručnom spremom ubrzalo osnivanje Katehetskog instituta pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu, jer smo i u razgovoru s profesorima bogoslovije iznosile ozbiljne poteškoće i probleme s kojima se u praksi suočavaju katehiste.

Danas, slaveći jubilarnu 25. Zimsku katehetsku školu, zahvaljujemo Uniji viših redovničkih poglavarica za pokretanje i organiziranje Zimskih katehetskih škola, kod čega je najveći dio tog dragog tereta nosila Komisija za pastoral, konkretno odgovorna sestra u toj Komisiji zajedno sa svojim suradnicima. Neka ih Duh Sveti vodi i u budućnosti.

Zahvaljujemo gospodi profesorima na kvalitetnim predavanjima i svim stručnjacima na pomoći danoj za osuvremenjenje katehetskog rada. Srdačna hvala časnim sestrama milosrdnicama za vrijedne dramske prikaze njihovih mladih članica i svima koji su obogaćivali večernji program filmovima.

Želimo zahvaliti sestrama Svetog Križa na Vrhovcu, koje su otvorile svoje prostore za rad I. ZKŠ, ocima konventualcima, koji su pružili dobrodošlicu za sljedeće tri ZKŠ, ocima franjevcima u Vrbanićevoj za V. ZKŠ, a odonda su stalni ljubazni doma-

ćini Škole oci isusovci u Nadbiskupskom dječjačkom sjemeništu. Hvala im!

Zahvaljujemo gospodi župnicima, koji su pokazivali sve veće razumijevanje za sudjelovanje sestara na ZKŠ. Posebno toplu hvalu našem uzoritom kardinalu i biskupima, koji su zazivali Božji blagoslov na rad Škola, a sada ZKŠ i sve naše katehiste preporučamo očinskoj pastirskoj skrbi našega novog nadbiskupa mons. Josipa Bozanića.

I na kraju želimo ponoviti poticaj našega kardinala Franje Kuharića, koji je uputio katehisticama 10. siječnja 1994. kod otvaranja XXI. ZKŠ: *da vjernički pripravne ulaze na svaki sat vjeronauka, jer one ne predaju predmet, već naviještaju vjeru* (iz Zapisnika Škole).

A Pobudnica Vita Consecrata kaže: *"Posvećene osobe" - mi ćemo reći: katehiste, i redovničke i laičke - "treba da budu gorljivi navjestitelji Gospodina Isusa, spremne da s evanđeoskom mudrošću odgovore na pitanja što ih danas postavlja nemir ljudskog srca i njegovih hitnih potreba"* (VC 81).

I još: *"nutarnja uvjerljiva snaga u proroštvu proizlazi iz slaganja između naviještanja i života"* (VC 85).

To im svi od srca želimo.